

Van ethische politiek naar modern wereldburgerschap

Op woensdag 29 januari opende staatssecretaris Agnes van Ardenne (Ontwikkelingssamenwerking) de tentoonstelling 'Oostwaarts! Kunst, cultuur en kolonialisme' in het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam. Ze ging in haar toespraak in op de overeenkomsten en verschillen tussen de ethische politiek in Indonesië een eeuw geleden en modern wereldburgerschap nu.

Dames en heren,

Eerder vanmiddag was ik in Zutphen voor de opening van de nieuwe Wereldwinkel daar. Het enthousiasme en de inzet in Wereldwinkels vind ik altijd hartverwarmend. Vanmiddag hebben we het over modern wereldburgerschap. Bij de Wereldwinkels zie je wat dat concreet kan inhouden. Is er een verband tussen wereldburgers van nu en de ethische politiek van honderd jaar geleden? Het is interessant de vergelijking te maken. De tentoonstelling nodigt daartoe uit en het is ook het thema van deze opening.

De parallel zal duidelijk zijn. Ons debat over waarden en normen is helemaal niet zo nieuw. Honderd jaar geleden spoelde er een ethische golf over Europa. Die kreeg zijn vertaling in de ethische politiek. Toen is de wortel gelegd voor de armoedebestrijding. Er kwam veel meer aandacht voor investeringen in mensen. In hun gezondheid en in hun scholing. Er kwam ook meer respect en waardering voor de cultuur en gewoonten van de Indonesische bevolking. Die ideeën zijn vandaag de dag nog springlevend in het ontwikkelingsbeleid.

Maar er zijn ook grote verschillen. Dat kan ook niet anders. Sinds de troonrede van 1901 waarin het kabinet-Kuyper de Ethische Politiek afkondigde zijn honderd bewogen jaren verstreken. Twee verschillen tussen ethische politiek en modern wereldburgerschap springen mij het meest in het oog. Het eerste is de visie op mensen uit andere culturen. De bedoelingen van de grondleggers van de ethische politiek waren nobel en goed. Maar ze dachten ontzettend neerbuigend over het Indonesische volk. Ze zagen Nederland en zichzelf als de wijze opvoeders, die het kinderlijke en naïeve Indonesische volk bij de hand moesten nemen. Die het moesten opvoeden tot een zelfstandigheid waar het in hun ogen nog lang niet aan toe was.

Het opkomend nationalisme en de strijd tegen het kolonialisme hebben pijnlijk duidelijk gemaakt wat voor misvatting dit was. In 1952 publiceerde Frantz Fanon zijn boek "Zwarte huid, blanke maskers". Hij betoogde daarin dat de blanke - bewust of onbewust - voortdurend bezig is de superioriteit van de 'eigen' maatschappij aan te tonen en dit ook op te dringen aan de ander: "Het minderwaardigheidsgevoel van de inlander vloeit logisch voort uit het meerderwaardigheidsgevoel van de Europeaan."

Gevoelens van westerse superioriteit zijn een gevaarlijke valkuil. We moeten onze oplossingen niet projecteren op andere landen en andere culturen. Waar het om gaat is te zoeken naar partners in een globaliserende wereld met een gemeenschappelijk doel: duurzame ontwikkeling. Partners die hun eigen oplossingen kiezen. Voor de opbouw van hun democratie, voor hun staatsinrichting. Partners waarmee we een volwassen dialoog kunnen voeren. Niet de betweterige, belerende toon van de ethische politiek. Het tweede verschil ligt in de reikwijdte van het moderne wereldburgerschap. De ethische politiek ging aan de meeste Nederlanders voorbij. Modern wereldburgerschap raakt veel meer mensen. In deze globaliserende wereld heeft ieder van ons raakvlakken met de wereld buiten Europa. Als toerist, als consument, als betrokken burger in de samenleving.

Belangrijk is dat ook de particuliere sector meer en meer betrokken is en zijn verantwoordelijkheid neemt. Honderd jaar geleden lieten Nederlandse ondernemers noteren dat ze niet hielden van dat 'ethisch gehuil'. Ze zagen er niets in. Dat ligt nu anders. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen is geen dode letter meer. Modern Wereldburgerschap raakt ons allemaal. Ook ondernemers.

Tot slot, een geïnterviewde in het boek "Voices of the poor" zegt: "Armoede is vernedering, het gevoel afhankelijk te zijn en gedwongen te zijn om onbeschoftheid, beledigingen en onverschilligheid te incasseren als we hulp zoeken". Wereldwijd is nog steeds sprake van wanbeleid, ongelijkheid, uitsluiting en verarming! Dit is onacceptabel. Dat was de drijfveer van de ethische politiek honderd jaar geleden, dat is de drijfveer van modern wereldburgerschap nu. Over de resultaten van de ethische politiek is vaak smalend gesproken. Ik hoop dat historici straks een milder onderdeel over de resultaten van onze inzet hebben, dan wij over die van onze voorgangers. Het is aan ons allemaal om daar voor te zorgen.